

Aan grote steden en kleine kernen, de beide uiteinden van onze 'nederzettingen-hiërarchie', wordt veel aandacht besteed. Zowel negatieve als positieve aspecten worden regelmatig belicht. Van de tussenliggende categorie, de middelgrote steden, wordt vaak verondersteld dat zij de voordelen van beiden in zich verenigen. Het voorzieningepakket is van relatief hoog niveau, zonder dat zich congestieverschijnselen voordoen. Met dergelijke leefbaarheidskenmerken ligt het voor de hand dat de middelgrote steden een enorme aantrekkingskracht op huishoudens uitoefenen. Kaats en Veelenturf onderzochten of dat inderdaad het geval is.

E.A.P. KAATS EN H.J.A. VEELENTURF

Op basis van gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek zijn 45 middelgrote steden geselecteerd, die wat betreft hun bevolkingsomvang vallen binnen de categorie 30.000 tot 200.000 inwoners. De groep 'middelgrote steden' bevat in dit onderzoek derhalve een scala van kleine tot vrij omvangrijke steden.

Analyse van de migratiesaldi wijst uit dat deze groep steden gedurende de periode 1970-1984 een vertrekoverschot heeft gekend. Van een sterke trek van huishoudens naar middelgrote steden is dus tot nu toe geen sprake geweest. Wel werd het vertrekoverschot in de loop van de tijd steeds kleiner: In de periode 1970-1974 bedroeg het migratiesaldo nog -2,6%, en in de periode 1980-1984 was dit teruggelopen tot -0,3%. De middelgrote steden vormen echter een allermindst homogene groep, zodat nuancering van dit beeld noodzakelijk is. Wanneer we dan ook onderscheid gaan maken naar omvang en locatie, komen er aanzienlijke verschillen tevoorschijn.

Halfwegzone

In de eerste plaats laat een onderverdeling naar omvang zien, dat vooral de steden met een inwonertal boven de 50.000 een vertrekoverschot kenden. De 'kleinere' steden (30.000 - 50.000 inwoners) geven wel degelijk positieve migratiesaldi te zien. In de tweede plaats is onderscheid gemaakt naar locatie in Randstad, Halfwegzone of Periferie. Hoewel geen van deze gebieden over de gehele periode een positief saldo kende, scoorde de Halfwegzone relatief het best. Wanneer beide variabelen worden samengevoegd ontstaat het volgende beeld. De hoogste migratiesaldi treffen we aan in de kleinere steden van de halfwegzone, terwijl die in de Randstad eveneens een vrij hoog vestigingsoverschot te zien geven. Daarna komen de steden in de Halfwegzone met een inwoneraantal tussen de 50.000 en 100.000 en tenslotte de kleinere steden in de periferie. Ervan uitgaande dat het migratiesaldo van een stad een indicatie geeft omtrent de aantrekkingskracht als woonplaats, kan geconstateerd worden dat vooral de 'kleinere' middelgrote steden in de Halfwegzone een zekere aantrekkingskracht op huishoudens uitoefenen.

De aantrekkingskracht van middelgrote steden

Arbeidsmarkt belangrijker dan leefbaarheid

Door een relatief hoog voorzieningenniveau en weinig congestie is de leefbaarheid in de meeste middelgrote steden uitstekend. Toch blijken de mensen die zich in een stad als Bergen op Zoom vestigen, voornamelijk aangetrokken te worden door het aanbod van werk en woningen. Foto: Gemeente Bergen op Zoom, Dick de Boer

Vervolgens vroegen we ons af welke factoren een rol hebben gespeeld bij de beslissing naar zo'n middelgrote stad te verhuizen. Daartoe is een enquête gehouden in drie steden die in de periode 1980 - 1984 een positief migratiesaldo kenden.

Ondervraagd werden huishoudens in Assen, Oss en Bergen op Zoom; verdeeld in *zoekers* en *niet zoekers*. De eerste categorie bestond uit huishoudens die na een proces van afweging besloten zich in één van de onderzochte gemeenten te vestigen. Hun vestiging is het resultaat van de beoordeling van voor- en nadelen van een aantal verschillende steden. De huishoudens uit de tweede categorie voelden zich in sterke mate genoodzaakt naar de huidige woonplaats te verhuizen.

Leefbaarheid?

Ongeveer de helft van de onderzochte huishoudens bleek tot die 'niet-zoekers' te behoren. Zij maakten geen weloverwogen keuze, maar werden door omstandigheden min of meer gedwongen zich in de desbetreffende gemeente te vestigen. Meestal hadden deze omstandigheden met de (verandering van) arbeidsplaats te maken. Ook bij de eerste categorie, de 'zoekers', waren werkgelegen-

heidsfactoren vaak gehoorde argumenten. Daarnaast speelde de woningmarkt een belangrijke rol.

De verwachting was, dat vooral de leefbaarheid van de middelgrote stad een reden tot vestiging zou zijn. Die verwachting kwam niet uit; met leefbaarheid samenhangende factoren werden wel vaak genoemd, maar waren bijna nooit van doorslaggevende betekenis.

Kennelijk vervullen middelgrote steden niet de rol die ze vaak wordt toegedicht. De aantrekkingskracht op huishoudens valt vooral bij steden met meer dan 50.000 inwoners tegen. De wel groeiende kleinere steden - vooral die in de Halfwegzone - groeien niet vanwege hun imago als aantrekkelijk intermediair tussen stedelijkheid en landelijke rust. Het is bovenal het aanbod van werk en woningen, dat deze steden voor veel huishoudens zo aantrekkelijk maakt.

Auteurs: E.A.P. Kaats en H.J.A. Veelenturf

Titel: De aantrekkingskracht van middelgrote steden: een kwestie van leefbaarheid?

Verkrijgbaar: Vakgroep Toegepaste Geografie en Ruimtelijke Planning, Rijksuniversiteit Utrecht (te koop)

Atlas Gezondheidszorg en Minderheden

Het resultaat van een kwantitatief onderzoek, verricht op verzoek van het Ministerie van WVC, naar de spreiding van gezondheidsvoorzieningen in Nederland in relatie tot de spreiding van een zestal minderheidsgroepen. Het verzamelde materiaal wordt gepresenteerd in de vorm van kaarten, tabellen en staafdiagrammen, voorzien van een verklarende tekst. Voor informatie over prijs en wijze van bestellen kunt u STRABO bellen, telefoon 020-271958 / 260817.